

Соломін Є. О.

<https://orcid.org/0000-0001-6770-5505>

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Русинко-Бомбик Л. М.

<https://orcid.org/0000-0002-0634-9217>

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Андраш В. Б.

<https://orcid.org/0009-0006-1222-6543>

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ЕВОЛЮЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ ТА ГІБРИДНИХ ВПЛИВІВ У ЦИФРОВИХ МЕДІА

Російсько-українську війну, що триває фактично з 2014 року, у міжнародному полі ідентифікують як гібридну війну рф проти України, що поєднує збройну, психологічну та інформаційну агресію. Сучасна концепція російської пропаганди містить в основі низку інструментів – дезінформація, маніпулятивні наративи, навішування ярликів, спотворення правдивої інформації. Пропаганда кремля активно використовує інструменти гібридного інформаційно-психологічного тиску в медіасередовищі на українське суспільство, що спрямовані на розпалювання внутрішньої національної, культурно-мовної і релігійної ворожнечі, поширення нарративів щодо нелегітимності влади, зниження довіри до неї. При цьому, влучні вислови та короткі пояснення міцно вкорінюються у свідомість росіян, формуючи стійкі ідеологічні установки, моделюючи поведінкові реакції, змінюючи ціннісні орієнтири соціуму. Інформаційна війна має на меті послаблення моральних ресурсів та є компонентом системи ідеологічного протистояння, формування певної категорії суспільства, що сприймає пропаговані наративи за істину. Метою статті є аналіз еволюції російської пропаганди та інформаційно-психологічного впливу в період 2014-2025 рр. У статті доведено, що стратегія пропаганди рф залишається незмінною: підрив довіри до демократичних інституцій, провокування суспільного розколу в Україні, просування вигідних Кремлю нарративів. У роботі систематизовано основні підходи рф до пропагандистського впливу в цифровому медіасередовищі, уточнено основні її наративи, принципи та функціональне призначення. Доведено, що пропагандистська риторика спрямована на відображення корупційності влади та слабкості українського суспільства, повної залежності від країн Заходу, що спрямовано на зниження вмотивованості та падіння морального духу українського суспільства, створення ефекту марності їх зусиль.

Ключові слова: *пропагандистські наративи, дезінформація, маніпуляція, гібридний вплив, цифрові медіа, протидія, соціальні мережі, медіасередовище.*

Постановка проблеми. Загальновідомо, що публічна риторика путіна та інших високопосадовців наповнена елементами ідеології геноциду. Найгірше те, що ця риторика успішно сприймається і розвивається російським суспільством. Усталена концепція «русского міра», що була вперше оприлюднена президентом путіним у 2001 році, являє собою концентрат символізму ідеології експансії, як культурної, так і військової, а також рашизму, що просуває сферу впливу

рф на усі території, де потенційно можлива їх присутність.

Пропаганда рф наразі активно використовує усі доступні інструменти поширення дестабілізуючих нарративів: маніпуляційні техніки впливу, поширення фейків, мемів та перекручення інформації, залучення «експертів», активно залучаючи при цьому можливості цифрових технологій. Цифрове медійне середовище відкриває фактично необмежені можливості для поширення контенту,

а системи захисту від дезінформації та маніпулятивного впливу часто залишають бажати кращого, що актуалізує проблему дослідження динаміки не лише контексту пропагандистських наративів рф за останнє десятиліття, але й трансформації методів їх поширення для впливу через цифрові медіа-ресурси, зокрема – соціальні мережі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові пошуки галузевих дослідників зосереджені на сучасних тенденціях динаміки російської пропаганди та кращих практиках у сфері протидії маніпулятивному впливу. Зокрема, М. Бутиріна, Л. Темченко [1], Є. Соломін [4], С. Даниленко [7], С. Гатчінгс, Дж. Шостек [9], І. Підберезних [15], досліджують ключові наративи російської політичної пропаганди та медіадискурсу, їх динаміку після повномасштабного вторгнення в Україну. Р. Горбик та ін. [2], Е. Нотт [12] зосереджують увагу на ефективності протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни.

Д. Азаров та ін. [5], В. Ільницький та ін. [11] аналізують ключові меседжі пропаганди рф як елементу гібридного впливу на українське суспільство. Водночас, О. Бабічев [6], А. Багінський, В. Лініченко [7], В. Гришук [9] зосереджують наукові пошуки на російській політиці геноциду, динаміці її наративів у інформаційному просторі на тлі глобальної цифровізації.

Не применшуючи досягнень вчених, необхідно відзначити низький рівень дослідженості еволюції гібридного інформаційно-психологічного впливу рф у цифровому медіа-просторі за період 2014–2025 рр., що потребує додаткових зусиль теоретико-практичного наукового спрямування.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз еволюції російської пропаганди у період 2014–2025 рр. та гібридних впливів у цифрових медіа.

Виклад основного матеріалу. Мета заперечення права українців на власну державу та ідентичність, заяви про штучність української мови та спотворення історичних наративів у контексті імперської ідеології полягає у виправданні геноциду українців під час російсько-української війни та зосередженні уваги на повному знищенні української державності. Основною метою цього процесу дегуманізації українського народу вважається практичне виправдання фізичного знищення українців, виправдання злочинних дій російських військових та оптимізація сприйняття російським суспільством інформації про звірства, вчинені росіянами проти українців [14].

Основна суть гібридних впливів рф у цифрових медіа полягає у потенціалі потужного впливу на формування суспільних настроїв серед широких верств населення різних вікових груп, першочергово, завдяки невибагливості та доступності, яскравості образів. При цьому, влучні вислови та короткі пояснення міцно вкорінюються у свідомість росіян, формуючи стійкі ідеологічні установки, моделюючи поведінкові реакції, змінюючи ціннісні орієнтири соціуму [18].

Пропагандистські наративи рф, присутні в засобах масової інформації – як традиційних, так і цифрових – зазнали значної динаміки впродовж 2014–2025 рр. Водночас, можна сформувати основні напрями загального контексту найбільш популяризованих наративів:

– Україна – жертва маніпуляцій західних країн і потребує негайного «захисту» зі сторони рф;

– росія постає як непереможна «правдива» сила, що вболіває за мораль, істинні «християнські» цінності та справедливість, прагне об'єднати «братні народи» та захистити їх від згубного впливу Заходу;

– ідея «русского міра», що передбачає просування права рф на захист російськомовного населення інших держав;

– спрямованість на деморалізацію українського суспільства: відображення корупційності влади та слабкості українського суспільства, повної залежності від країн Заходу, що спрямовано на зниження вмотивованості та падіння морального духу українського суспільства, створення ефекту марності їх зусиль.

Специфіка використання пропаганди росією для ведення тривалої гібридної війни та інформаційно-психологічного тиску виступає основою найбільш популярних наративів, які присутні у цифровому медійному полі. Ефективним інструментом гібридного впливу росії проти України наразі позиціонуються соціальні мережі. Актуальні дослідження репрезентують стрімке збільшення кількості користувачів соціальних мереж та підтверджують значний вплив інформаційних меседжів на суспільну свідомість [13].

На тлі поступового відходу українських користувачів від російської соціальної мережі «вконтакте», пропагандистський контент масово заповнює facebook та instagram. При цьому, масштаби маніпуляцій за допомогою соціальних мереж є значними, адже росія інвестує величезні кошти на формування ідеологічного дискурсу та його подальше втілення в інформаційному просторі.

Проросійський контент нескладно ідентифікувати за інформативним наповненням радикального змісту, антиукраїнськими настроями, ностальгією за радянським минулим, надлишковою емоційністю. Водночас, інформаційні меседжі такого змісту є небезпечними в умовах військового конфлікту, адже вона чинить суттєвий вплив на свідомість суспільних мас та закладає деструктивне підґрунтя для трансформації особистої самоідентифікації, розвитку сепаратизму та інших небезпечних явищ [17].

Аналіз еволюції пропаганди та гібридних впливів у цифрових медіа в період від початку інформаційної агресії проти України до сучасного етапу повномасштабної війни дозволяє виділити декілька груп ключових наративів у соціальних мережах, зокрема, Telegram, що властиві російській пропаганді у період 2014–2025 рр.:

1) Майдан – штучна акція західних країн, де українці виступають несвідомою керованою масою;

2) енергетична залежність Європи від російських викопних паливних ресурсів;

3) безперспективність будь-яких партнерських взаємин між Україною та західними країнами, водночас українці репрезентовані «підлеглими» західних лідерів;

4) деградованість українського суспільства: росіяни формують стійкий негативний стереотип щодо соціуму України, знецінюють його у сприйнятті самими росіянами;

5) дискримінація російськомовного населення в Україні, що піддається утискам і потребує захисту зі сторони росії;

6) розвиток наративів нацизму в українському суспільстві: у хронологічних межах 2014–2025 рр. російські пропагандисти активно просувають уявлення щодо процвітання фашизму та нацизму в Україні, що має на меті виправдання російської агресії проти сучасних українців як представників нацистських течій, які необхідно викорінювати та знищувати.

Контекст російсько пропаганди зазнав значної динаміки в інтересах інформаційно-психологічної війни проти України як відповідь на заяву міжнародного співтовариства. Пропагандистські наративи гостро реагують на зміни та висвітлюють актуальні ідеологічні контексти, адже рф веде гібридну війну шляхом ідентифікації слабких місць противника з послідувочою «грою» на них, уникаючи відкритої конфронтації та визнання власної агресивної поведінки [15].

На початку повномасштабного наступу машина російської пропаганди перебувала у ейфорію та просувала у пропагандистських матеріалах передчуття швидкої перемоги у «спецоперації». На тлі поширення санкцій та обмежень для росіян зі сторони глобальної спільноти, започаткування «Рамштайну», звільнення острова Зміїний, російські пропагандисти шукали виправдань власним невдачам: втеча зі Зміїного була вказана «жестом доброї волі», а зупинка наступу – «соображеннями гуманитарного характеру». Серед наративів, що мали на меті уникнення санкцій та психологічний тиск з цього приводу, російські пропагандистські медіа сповнюють ідею знищення українських врожайів, шантажу глобальної спільноти голодом, морської блокади портів [9, 12].

Із ухваленням Генасамблеєю ООН резолюції про російські репарації та поданням Україною заявки на вступ до НАТО, росіяни взяли за знищення української енергосистеми, що відобразилось у наративах пропаганди: характерними стають заклики до повернення України в «кам'яну добу», зусилля на розколі українського суспільства на основі релігійного контексту та теми ядерної ескалації, перекладання відповідальності за загибель цивільних від ракет на «неправильну роботу протиповітряної оборони».

У 2024 році пропагандистська система Кремля акцентувала увагу на темах «нелегітимності» української влади через непроведення виборів у період війни, а також «незаконності» мобілізації, потенційна «зрада» західних партнерів. Такі наративи мають на меті просування та укріплення в українському суспільстві відчуття безпорадності, втоми, зради країнами Заходу [6].

За даними Центру Разумкова (і фонду «Демократичні ініціативи») [3], в березні 2024 року найпопулярнішими джерелами інформації про війну в Україні були: Телеграм-канали (53% респондентів), міжособистісні контакти (родичі, друзі, знайомі – 42%) та YouTube (40%). Телемарафон «Єдині новини» використовували 37% опитаних. Рф активно використовує зростання впливу соцмереж на суспільну думку, поширюючи антиукраїнські наративи, зокрема, у Telegram, для розпалювання ворожнечі на основі мовної та релігійної диференціації, дискредитації влади тощо.

Наприклад, як тільки важливі меседжі щодо підтримки України західними партнерами публікуються в глобальній мережі, одразу формується пропагандистська відповідь рф – перекручуються факти, просуваються наративи «руського мира». Зазначене підтверджується масштабною кіль-

кстю контенту у мережі Інтернет, зокрема на російських ресурсах, що перебувають у вільному доступі. Сайти такого типу вміщують інформацію на різну тематику: від Майдану 2014 року, законопроектів про українську мову у 2021 році, зміни у формі українських військових у 2017 році, та до президентства Зеленського і підтримки країнами Заходу України в захисті від агресії [3, 10].

Алгоритм пропагандистського інформаційно-психологічного гібридного впливу є доволі простим: спершу публікується меседж про «неонацизм», а згодом – нашаровуються «докази» – обкладинки журналів, мультфільми, фейкові фото. Формується «пазл» із теорії і «доказів» отриманої раніше інформації. При цьому пропагандистський матеріал транслюють як на росіян, так і на українців: першочергово, російські пропагандисти спекулюють на емоціях українців, а також підсилюють ілюзію альтернативної реальності для росіян.

Зважаючи на глобальну тенденцію цифровізації суспільства, інформаційні меседжі набувають ознак безперешкодної доступності для широкої аудиторії споживачів. Зокрема, інтернет-меми стали ефективним інструментом для репрезентації необхідної інформації та її легкого засвоєння споживачами. Малюнкові відомості в форматі гумору безперешкодно доносять необхідну інформацію, сенс якої сприймається аудиторією практично одразу після ознайомлення (перегляду).

У ході еволюції системи інформаційно-психологічного гібридного тиску росіян в період 2014–2025 рр. пропаганда набула суттєвих трансформаційних змін, у тому числі, в контексті удосконалення напрямів та способів її застосування. При цьому, властивість донесення точної інформації до аудиторії в легкому та швидкому форматі надає їй характеристик ефективного сучасного засобу маніпуляції, використання як засобу практичного ідеологічного впливу на населення, інформаційного тиску чи формування суспільної думки, настроїв.

Наративи пропагандистської машини кремля, що поширюється у цифрових медіа, зокрема, соціальних мережах, для залучення більшої аудиторії споживачів інформації, мають певні особливості викладу, у тому числі серед них:

- мовно-стилістичні особливості (застосування більш емоційних слів, заголовків, перекручених цитат і т. д.);

- семіотика та семантика (вплив значення слів на характер сприйняття фейкових новин);

- психолінгвістика (вплив фейкових новин на мислення та інші психологічні процеси);

- комунікаційні стратегії (способи поширення фейкових новин – медіа, соціальні платформи тощо).

Емоційні елементи є невід’ємною частиною всіх процесів геноцидної політики, слугуючи засобом виправдання насильницьких дій. Часто вони є нелогічними та ірраціональними [5]. Також, значна роль відводиться системі вірувань та ідеології для обґрунтування масштабних вбивств, переслідувань та знущань. Окремі журналісти та політики переконують у необхідності знищення української держави, витіснення української мови з медіапростору та освіти, що є прямим проявом геноциду.

Спотворене віддзеркалення об’єктивної реальності у пропаганді рф, що активно просувається у цифровому медіапросторі, дозволило російській владі розвинути у власному суспільстві масштабну підтримку агресивних наративів «руського міра», виправдати гібридну війну проти українців. Зважаючи на це, пропагандистську діяльність кремля необхідно визнати видом політичної зброї, що формує російську ментальність світосприйняття.

Висновки. Глобальна мережа надає унікальну варіативність способів просування певних концептів у цільовій аудиторії. У риторичі російських пропагандистів пріоритетною є ідея боротьби з неонацизмом в Україні під окупаційним контролем, що передбачає цензуру та повсюдну «деукраїнізацію», ідеологічні репресії, «перевиховання» населення, проведення масових репресій та етнічних чисток.

Загальною метою російської пропаганди є руйнування системи безпеки та основ міжнародного права, розхитування українського суспільства з метою внутрішньої дестабілізації як України, так і демократичної глобальної спільноти загалом. Єдиним методом ефективної протидії маніпулятивній пропаганді росії є профілактика шляхом відмови від будь-якого російськомовного контенту.

Перспективні дослідження мають бути спрямовані на дослідження міжнародної практики механізмів протидії маніпулятивним пропагандистським впливам.

Список літератури:

1. Бутиріна М., Темченко Л. Телеграм як середовище просування російських дезінформаційних наративів: канали, методи, фрейми. *Communications and Communicative Technologies*. 2023. № 23. С. 71–79. <https://doi.org/10.15421/292311>

2. Горбик Р., Дуцик Д., Шалайський С. Ефективність протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни: аналітичний звіт. Київ : ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2023. 66 с. https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/UMCI_Effectiveness-of-Russian-Disinformation-Counteration_UA.pdf
3. Джерела інформації про війну. Фонд Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва (18 квітня, 2024). <https://dif.org.ua/article/dzherela-informatsii-pro-viynu>
4. Соломін Є. О. Інформаційна безпека в умовах війни та втручання у медіасередовище. Держава та регіон. Серія: Соціальні комунікації. 2023. № 2(54). С. 40–47. [https://doi.org/10.32840/cru2219-8741/2023.2\(54\).5](https://doi.org/10.32840/cru2219-8741/2023.2(54).5)
5. Azarov D., Koval D., Nuridzhanian G., Venher V. Understanding Russia's Actions in Ukraine as the Crime of Genocide. *Journal of International Criminal Justice*. 2023. Vol. 21(2). Pp. 233–264. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqad018>
6. Babichev O. I. Analysis of Russian narratives of denial of the genocide of the Ukrainian nation during the war of 2014–2024. *Sumy Historical and Archival Journal*. 2024. Vol. XLII. Pp. 45–52. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/95875>
7. Baginsky A. V., Linichenko V. V. Signs of genocide in the Russian-Ukrainian war. *Bulletin of NTUU “KPI”. Political science. Sociology. Law*. 2023. Vol. 2(58). Pp. 29–40. <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/285595>
8. Danylenko S. Зміни деструктивної пропаганди Росії (Московії) після повномасштабного вторгнення в Україну та «інституційна пастка» для України. *Wschód Europy. Studia humanistyczno-społeczne*. 2023. Vol. 9(1). Pp. 185–190.
9. Hryshchuk V. K. The genocidal essence of “racism”: genesis, development and modernity. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs (Legal Series)*. 2023. Vol. 4. Pp. 144–154. <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-4-17>
10. Hutchings S., Szostek J. Dominant Narratives in Russian Political and Media Discourse during the Ukraine Crisis. 2015. URL: <https://www.e-ir.info/wp-content/uploads/2015/03/Ukraine-and-Russia-E-IR.pdf>
11. Plynyskiy V., Starka V., Haliv M. Russian propaganda as an element of preparation for armed aggression against Ukraine. *Ukrainian Historical Journal*. 2022. Vol. 5. Pp. 43–55. http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_5_6
12. Knott E. Existential nationalism: Russia's war against Ukraine. *Nations and Nationalism*. 2023. Vol. 29(1). Pp. 45–52. <https://doi.org/10.1111/nana.12878>
13. Lashchenko O. Ten statements by Putin about Ukraine and Ukrainians. *Radio Liberty*. 2020. <https://www.radiosvoboda.org/a/putin-pro-ukrajintsiv-10-zajav/30881618.html>
14. Mankoff J. Russia's war in Ukraine. *Center for strategic & international studies*. 2022. Vol. 6(4). Pp. 439–440. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep40567.pdf>
15. Pidbereznykh, I., Koval, O., Solomin, Y., Kryvoshein, V., & Plazova, T. Ukrainian policy in the field of information security. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11(60), 206–213. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.22>
16. Rossoliński-Liebe G., Willems B. Putin's Abuse of History: Ukrainian 'Nazis', 'Genocide', and a Fake Threat Scenario. *The Journal of Slavic Military Studies*. 2022. Vol. 35(1). Pp. 1–10. <https://doi.org/10.1080/13518046.2022.2058179>
17. Shaw M. Russia's genocidal war in Ukraine: Radicalization and social destruction. *Journal of Genocide Research*. 2023. Vol. 25(3–4). Pp. 352–370. <https://doi.org/10.1080/14623528.2023.2185372>
18. Tkachenko V. Rashism: a license for genocide. *Socio-political processes*. 2023. Vol. 22. Pp. 50–87. <https://doi.org/10.59553/2518-7546-2024-22-1>

Solomin Ye. O., Rusynko-Bombyk L. M., Andrash V. B. THE EVOLUTION OF RUSSIAN PROPAGANDA AND HYBRID INFLUENCES IN DIGITAL MEDIA

The Russian-Ukrainian war, which has been going on since 2014, is internationally identified as a hybrid war of the Russian Federation against Ukraine, combining armed, psychological and information aggression. The modern concept of Russian propaganda is based on a number of tools – disinformation, manipulative narratives, labeling, distortion of true information. The Kremlin's propaganda actively uses tools of hybrid informational and psychological pressure in the media environment on Ukrainian society, which are aimed at inciting internal national, cultural, linguistic and religious hostility, spreading narratives about the illegitimacy of the government, and reducing trust in it. At the same time, apt statements and short explanations are firmly rooted in the minds of Russians, forming stable ideological attitudes, modeling behavioral reactions, and changing the value orientations of society. Information warfare aims to weaken moral resources and is a component of the system of ideological confrontation, the formation of a certain category of society that perceives the promoted narratives as the truth. The purpose of the article is to analyze the evolution of Russian propaganda and informational and psychological influence in the period 2014–2025.

The article proves that the Russian propaganda strategy remains unchanged: undermining trust in democratic institutions, provoking social division in Ukraine, promoting narratives beneficial to the Kremlin. The work systematizes the main approaches of the Russian Federation to propaganda influence in the digital media environment, specifies its main narratives, principles and functional purpose. It is proven that propaganda rhetoric is aimed at reflecting the corruption of the authorities and the weakness of Ukrainian society, complete dependence on Western countries, which is aimed at reducing the motivation and morale of Ukrainian society, creating the effect of futility of their efforts.

Keywords: *propaganda narratives, disinformation, manipulation, hybrid influence, digital media, counteraction, social networks, media environment.*

Дата першого надходження статті до видання: 02.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.04.2026